

**DİYABET EĞİTİMİ UYGULAMASININ
ULUSLARARASI KABUL GÖREN
TEMEL STANDARTLARI ***

ÖZET

Diyabet Eğitimi Uygulamasının Temel Standartları Uluslararası Diyabet Federasyonu (IDF), Diyabet Eğitimi Seksiyonu çalışma grupları tarafından geliştirilmiştir Standartlar diyabetiklerin etkin şekilde hastalıkları ile ilgili sorumluluklarını üstlenmelerini sağlamak ve güçlendirmek için ulaşılmaması istenen adımları göstermektedir.

Anahtar kelimeler; Diyabet eğitimi, temel standartlar

SUMMARY

The International Consensus Standarts for Diabetes Education were developed by a working party of the International Diabetes Federation Consultative Section on Diabetes Education. The focus this document is on the standarts that need to be attained in order to empower people with diabetes to take chalge of their own illness effectively

Key words; Diabetes education, basic standarts

GİRİŞ

Bu metin Uluslararası Diyabet Federasyonu (IDF), Diyabet Eğitimi Seksiyonu tarafından hazırlanmış ve yayınlanmış raporun bir bölümünü içermektedir. Diyabet eğitimcilerine yol gösterebilecek uluslararası iki örnekten birisidir. Bu rapor kapsamında, “Optimal Standartlar” da saptanmış,. metinde sadece eğitim uygulamasının temel standartlarına yer verilmiştir. Diyabet hemşirelerini bilgilendirmede ve ulusal gereksinimlere uyarlamada destek olacağı düşünülerek, seçilmiş bölümlerden yapılan alıntılar Türkçe’ye çevrilmiş ve bilgilerinize sunulmuştur.

* “Diyabet Hemşireliği Derneği” yayınıdır

Diyabet, yaşamı tehdit eden kompleks bir hastalıktır. İnsüline bağımlı diyabeti olan (IDDM) genç bireylerin yaşamları günlük insülin alımına, glisemik dengelerine, hastalığın istenmeyen sonuçlarına göre değişir. Akut ve kronik komplikasyonların tehdidi altındadırlar. İnsüline bağımlı olmayanlar (NIDDM veya Tip II) ise yaşam biçimlerini büyük ölçüde değiştirmek ve alışkanlık haline getirmek zorundadır.

Bu anlamda diyabetlinin eğitimi, bireysel gereksinimler üzerine dayandırılmış aktif bir süreçtir. Bireye hastalığı ile birlikte yaşamayı öğrettiği için yaşamsal bir önem taşır. Eğitim sürecinin amacı, diyabetlinin büyük ölçüde sağlık bakım sisteminden bağımsız olarak, sadece önerilen bilgileri kullanarak kendi kararlarını verebilmesi için güçlendirilmesidir. Eğitimde probleme dayalı öğrenim tekniklerine, interaktif eğitim metotlarına, beceri uygulamalarına yer verilmesi ve grup eğitimlerinin kullanılması aktif öğrenim sürecini kolaylaştırır.

Bir diyabetli problemi olduğu zaman kendisine öğretilenler, önerilenler doğrultusunda eyleme geçiyorsa; çözüm aramak için başkalarıyla tartışıyorsa eğitim başarılı olmuştur.

”Diyabet Eğitimi Uygulamasının Uluslararası Kabul Gören (Consensus) Temel Standartları” IDF (Uluslararası Diyabet Federasyonu)’in danışmanlık seksiyonu tarafından 1997 yılında geliştirilmiştir. IDF’in misyonu, diyabetlilerin yaşam süresini ve yaşam kalitesini arttırmak için üyesi olan derneklerle birlikte çalışmaktır. Türkiye’nin “Diyabet Hemşireliği Derneği” IDF’e üye olma girişimlerini sürdürmektedir.

YAPI STANDARTLARI

Yapı Standardı 1: İnsan kaynakları ile süreç ve sonuç standartlarına ulaşılabilir.

Göstergeler

- 1.1 Bireyler profesyonel yeterliliği olan aşağıdaki sağlık profesyonellerinin birine yada daha fazlasına ulaşır.
 - Tıp doktoru
 - Diyabet eğitimcisi (hemşire olabilir)
 - Diyetisyen
- 1.2 Diyabet eğitiminde yer alan profesyonellerin tümü klinik deneyime sahiptir veya klinik deneyimli kişilerin yönetimi altındadır.

1.3 Aşağıda belirtilen toplum kaynakları en uygun şekilde kullanılır.

- Diyabet dernekleri
- Sosyal hizmet organizasyonları, dini liderler, bölgenin yaşlıları,
- Halktan iyileştiriciler.

Yapı Standardı 2: Fiziksel kaynaklar ile süreç ve sonuç standartlarına ulaşılabilir.

Göstergeler

2.1 Fizik ortam ve eğitim kaynakları öğretim dönemleri içinde öğrenmeyi destekleyen ve sağlanabilir nitelitede olmalıdır.

2.2 Metabolik kontrolü sağlama ve değerlendirmede kullanılan kaynaklar ulaşılabilir ve satın alınabilir olmalıdır. Örneğin:

- İdrar glikoz çubukları,
- Tartı aleti
- Kan glikoz ölçüm aletleri ve çubukları,
- Glikolize Hemoglobin Testi

2.3 Diyabet eğitimi için organizasyonel destek gereksinimi vardır.

Yapı Standardı 3: Diyabet eğitimi sağlayanlar arasında ekip çalışması geliştirilir.

Göstergeler

3.1 Ekip çalışmasının belirleyici özellikleri:

- Disiplinlerin ve meslekten olmayan eğitimcilerin uygulama ve becerileri hakkında bilgili ve saygılı olmaları
- Birlikte karar vermeleri
- Ekip üyelerinin ekip toplantıları, vaka konferansları gibi toplantılarla sürekli iletişim kurmaları
- Ekip üyelerinin diyabetlilere verilecek temel bilgilere, tamamlayıcı uzmanlık bilgisini katması

Yapı Standardı 4: Diyabet dernekleri, sağlık profesyonelleri ve sağlık profesyonelleri ve sağlık profesyoneli olmayan eğitimcilerin işbirliğini geliştirmeyi kolaylaştıran

mekanizmalar yer alır.

Göstergeler:

4.1 Toplumda liyazon ve danışmanlık sağlayan komiteler gibi toplumsal yapılar aktif toplum katılımını kolaylaştırır.

SÜREÇ STANDARTLARI

Süreç Standardı 1: Diyabet eğitimi, diyabetli kişilerin gereksinimlerini tanıyarak başlatılması

esasına dayandırılır.

Göstergeleri

1.1 Eğitim süreci içinde, birey için en uygun olan gereksinimleri belirleyen çeşitli tanılama yöntemleri kullanır. Örneğin; klinik gözlem, soru/cevap, öykü alma, değerlendirme, beceri kontrolü gibi.

1.2 Tanılama aşağıdaki bölümleri içerir:

- Klinik
- Eğitim
- Sosyal / duygusal
- İnanç
- Maliyet
- Çevresel

Süreç Standardı 2: Diyabet eğitimi, diyabetik bireyin gereksinimleri doğrultusunda planlanır ve sürdürülür

Göstergeler

2.1 Diyabetikler Diyabet eğitim planının geliştirilmesine katılır

- Eğitim planında ortak amaç oluşturulur,
- Eğitim süreci toplumun veya bireyin kültürüne uygun olarak planlanır.

2.2 Eğitim Planı bütünleştirilir;

- Diyabet bakımının güncel prensipleri
- Öğretim/öğrenim prensipleri
- Yaklaşımlarda esneklik
- Bireyin kültürel koşullarına uygun olan gereksinimler

Süreç Standardı 3: Diyabet eğitimi uygulamaları, kolay ulaşılabilir ve parasal olarak karşılanabilir olmalıdır.

Göstergeler

3.1 Diyabet eğitimcileri toplum kaynakları ile uyumlu bir işbirliği içindedir. Örneğin; okul personeli ve sağlık otoriteleri arasındaki işbirliği gibi.

Süreç Standardı 4: Diyabet eğitiminin kalitesi ve etkinliği düzenli olarak değerlendirilir ve gereksinimler doğrultusunda yeniden gözden geçirilir.

Göstergeler

4.1 Eğitim sürecinde, bireyin amaçlarına uygun gelişmeler doğrultusunda eğitici ve birey arasında geri bildirimler yer alır.

4.2 Eğitim planı düzenli olarak değerlendirilir.

SONUÇ STANDARTLARI

Sonuç Standardı 1: Diyabeti olan kişiler, arzu edilen (istenen) yaşam kalitesine sahip olmalı ve

kendi yaşamı hakkında uygun kararlar alacak şekilde güçlendirilmelidir.

Göstergeler

1.1 Diyabetikler, eğitimin amaçlarına ve yönetimine katılır.

1.2 Diyabetiklerde, diyabete ve onun kontrol altına alınmasına karşı uygun tutum geliştirilir.

1.3 Diyabetikler arzu edilen yaşam kalitesine doğru ilerleme gösterir.

Sonuç Standardı 2: Diyabeti olanlar, yeterliliklerini en iyi şekilde anlamış olmalıdır.

- Diyabet bedeni nasıl etkiler
- Diyabetle sağlıklı yaşamın yararları nelerdir,
- Etkin bakıma nasıl ulaşılır,
- Kendileri adına / yararına nasıl davranmalı, ne yapmalı

Göstergeleri

2.1 Diyabetikler, diyabetin bedenini nasıl etkilediğini, ilaç, beslenme, aktivite, stress ve sağlıklı yaşam ilişkilerini gösterebilir, söyleyebilir, yazabilir.

2.2 Kişiler diyabetle yaşamak konusundaki kararlarında, problem çözmede uyum gösterirler.

2.3 Diyabetik kişiler bilgilendirilmiş olarak seçim yapabilirler ve kendileri için uygun olan eyleme geçebilirler.

Sonuç Standardı 3: Diyabetik kişiler hastalığın fizyolojik kontrolü ile ilgili gelişme göstermelidir.

Göstergeleri

3.1 Aşağıdaki ölçümler yapılır ve birey için hedeflenen sınırlarda sürdürülür.

- Glikolize Hemoglobin (HbA_{1c})
- Kan şekeri
- Serum Lipidleri
- Vücut tartısı
- İdrarda şeker

Sonuç Standardı 4: Toplum, diyabetin ve diyabetle yaşayan kişilerin gereksinimlerinin farkında olmalıdır.

Göstergeler

4.1 Toplum iyi bir diyabet bakımının özelliklerini bilir ve talep eder.

4.2 Toplum, diyabetle yaşayan kişiler için; diyabet eğitimini ve hizmetin gelişmesini sağlayan programları, diyabet iletişim ağını, eğitim araç ve gereçlerini destekler.

4.3 Toplum, diyabetiklerin kaynakları uygun olarak kullanmasını sağlar, risk faktörlerinin erken dönemde tanınmasını kolaylaştırır. Komplikasyonların önlenmesini ve bakımın maliyet etkinliğini sağlar.

STANDARTLARDA KULLANILAN TERİMLERİN TANIMI

Temel (Teknik düzeyde)

Diyabet eğitiminin temel standartları, diyabetli bireyin temel gereksinimleri için gerekli minimum düzeydeki eğitim hizmetlerini tanımlar. Diyabetin temel eğitimi teknik düzeydedir. Eğitimci süpervizyon altındadır. Uygun kaynakları kullanır ve konsültasyon yapar. Eğitimi uygulayan sağlık profesyoneli olabilir veya olmayabilir. Temel standartlar bölgesel kaynakları kullanarak en çok istenen, ulaşılabilir eğitim düzeyini gösterir. Diyabet eğitim hizmetinin profesyonel düzeyde geliştirilmesi için ilk adımdır.

Ortak uygulama

Kaliteli bakım için tıp pratisyenleri ve diyabet eğitimcileri de dahil, bir çok uygulayıcının yetki ve sorumluluklarının örgütlenmesi modelidir. Her profesyonel, uygulamalarında otonomi sahibidir. Diyabet bakımının, karşılıklı bağımlılık gerektiren çeşitli yönlerini ortak yaklaşımla tanımlar, ifade eder.

Yetkinlik -Yeterlilik

Yetkinlik; araştırarak, uygulayarak, görüşerek kazanılan bilgi, tutum ve becerilerin kapsamını ifade eder. Yetkinlik profesyonel uygulama standartlarından kaynağını alır. Bu standartlar mesleğin uygulama standartlarının karşılanıp karşılanmadığını belirlenmesine olanak veren performans göstergeleridir.

Diyabet eğitimcisi

Diyabetik bireye kendi bakımını sağlamak için gerekli olan bilgi, beceri ve tutumu geliştirmede yardım etmekten sorumludur. Rolünü teknik yada profesyonel düzeyde yapabilir. Her iki düzey, diyabete özel eğitim, tanılama, danışmanlık ve davranış değiştirme becerileri kadar, hastalığın klinik yönetimini de kapsayan özel eğitim gerektirir. Diyabet eğitimcisi bir sağlık profesyoneli yada eğitilmiş fakat meslekten olmayan biri olabilir.

Standart

Özel bir amaç için yeterli ve uygun olduğu düşünülen, kalite düzeyini tanımlayan bir ifadedir. Standartlar diyabet eğitimi ve yönetiminde, gerçek programa karşı ulaşılmak istenen performans düzeylerini tanımlar. Standartlar sürekli iyileşmenin temelidir.

Multidisipliner ekip

Çeşitli disiplinlerden oluşan sağlık bakım profesyonellerinin oluşturduğu bir gruptur. Hekimler, hemşireler, diyetisyenler, podiatristler (ayak bakım uzmanları), sosyal hizmet görevlileri ve psikologlar sıklıkla diyabetiklerin bakımında ortak olarak çalışır. Tek başına değil, çeşitli görevliler tarafından sunulan ekip bakımını oluşturur. Fonksiyonel bir ekip, üyeleri arasında düzenli etkileşimi sürdürür, terapötik amaçlar konusunda uzlaşarak ortak çaba gösterir.

Kaynak; The International Diabetes Federation Consultative Section on Diabetes Education, International Consensus Standarts of Practice for Diabetes Education , Class Pub.,

London, 1997.